

W

254

978

У 254
978

ЛИТОВСКІЙ КАНЦЛЕРЪ
ЛЕВЪ САПЪГА
О СОБЫТІЯХЪ СМУТНАГО ВРЕМЕНИ.

МАТВѢЯ ЛЮБАВСКАГО.

ИЗДАНИЕ
ИМПЕРАТОРСКАГО ОБЩЕСТВА ИСТОРИИ И ДРЕВНОСТЕЙ РОССИЙСКИХЪ
при Московскомъ Университетѣ.

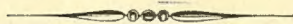
МОСКВА.

1901.

У 254
978

ЛИТОВСКІЙ КАНЦЛЕРЪ
ЛЕВЪ САПЪГА
О СОБЫТІЯХЪ СМУТНАГО ВРЕМЕНИ.

МАТВѢЯ ЛЮБАВСКАГО.

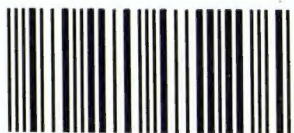

ИЗДАНИЕ

ИМПЕРАТОРСКАГО ОБЩЕСТВА ИСТОРИИ И ДРЕВНОСТЕЙ РОССІЙСКИХЪ
при Московскомъ Университетѣ.

МОСКВА.

Университетская типографія, Страстной бульваръ.
1901.

2007110332

Печатано подь наблюденіємъ Дѣйствительнаго Члена М. К. Любавскаго.

Печатаемые ниже документы хранятся въ Московскомъ Главномъ Архивѣ Министерства Иностранныхъ Дѣлъ. Они написаны на отдѣльныхъ листахъ небрежною скорописью, чрезвычайно трудною для чтенія, и всѣ однимъ почеркомъ. Листы эти, судя по сохранившимся на ихъ перегибахъ слѣдамъ клея, были вшиты прежде въ какой-то книгѣ, изъ которой были вырваны. По внутреннему содержанію своему документы являются ничѣмъ инымъ, какъ черновыми набросками или записями рѣчей, которыя произносились на сеймахъ. Авторомъ рѣчей, какъ это открывается изъ указанія въ № 1 печатаемыхъ документовъ, былъ литовскій канцлеръ Левъ Ивановичъ Сапѣга (1589—1623). Извѣстно, что именно онъ ѣздилъ въ Москву посломъ въ царствованіе Годунова вмѣстѣ съ каштеляномъ Варшавскимъ, подканцлеромъ короннымъ, Станиславомъ Варшицкимъ ¹⁾. Рѣчь, содержащаяся въ № 1, произносилась, по всѣмъ даннымъ, на Варшавскомъ сеймѣ 1611 года, когда представляли плѣнныхъ Шуйскихъ королю. Рѣчь упоминаетъ о показаніи Дмитрія Шуйскаго касательно намѣренія Лжедмитрія I воевать съ Польшею. Объ этомъ показаніи, какъ извѣстно, шли разговоры именно на Варшавскомъ сеймѣ ²⁾. На этомъ сеймѣ, какъ извѣстно, къ королю предъявлялось обвиненіе въ томъ, что онъ началъ войну съ Москвою, не спрося съ сейма. Рѣчь Сапѣги имѣла въ виду оправдать короля отъ нареканій и доказать, что не король виноватъ въ этомъ, а другіе (т. е. Мнишекъ и его сторонники), и что король втянулся въ войну уже только по необходимости.

Вторая рѣчь, какъ видно изъ ея содержанія, сказана послѣ того, какъ низложенъ былъ царь Василій Шуйскій, скорѣе всего опять-таки на сеймѣ 1611 года. На этомъ сеймѣ, какъ извѣстно, Мнишекъ выступалъ съ обвиненіями противъ плѣнныхъ Шуйскихъ, какъ убійцъ Дмитрія и бывшихъ при немъ поляковъ. Но, какъ извѣстно, онъ не нашелъ себѣ сочувствія и поддержки на сеймѣ, а напротивъ—самъ подвергся обвиненіямъ въ томъ, что поддерживалъ обманщиковъ ³⁾.

¹⁾ С. М. Соловьева. Исторія Россіи, кн. II, т. VIII, 697—701.

²⁾ Н. Костомарова. Смутное время Московскаго государства, томъ III, стр. 189.

³⁾ Костомаровъ, *op. cit.*, 185—189.

Этимъ обвиненіямъ, по всей вѣроятности, и предшествовала рѣчь Сапѣги съ обстоятельнымъ изложеніемъ Московскихъ событій.

Что касается третьей рѣчи, то изъ содержанія ея видно, что она говорилась въ то самое время, когда дѣло поляковъ въ Москвѣ было проиграно, но москвитяне еще не выбрали себѣ царя, т. е. въ февралѣ 1613 года, на сеймѣ.

О. Пирлингъ въ своей статьѣ «Кто былъ первый Лжедимитрій» (Вѣстникъ Европы 1901, № 1) придаетъ большую цѣну сообщеніямъ Льва Ивановича Сапѣги относительно перваго самозванца. Не отрицая важности этихъ сообщеній, мы, однако, должны указать на то, что эти сообщенія были сдѣланы *ad hoc*, въ разгаръ нападокъ на Мнишка и обвиненій его въ томъ, что онъ поддерживалъ завѣдомыхъ обманщиковъ. А если такъ, то и относительно сообщеній можно быть разнаго мнѣнія: въ полемическомъ характерѣ ихъ можно находить гарантію особой ихъ точности и достовѣрности и наоборотъ — усматривать возможность односторонности и пристрастія въ подборѣ слуховъ и извѣстій, шедшихъ съ Московской стороны, извѣстной подтасовки фактовъ и неправильнаго ихъ освѣщенія.

Матвѣй Любавскій.

I.

Liubo to dosyc iasnie y iawnie w proposity Waszey Krolewskiej Mosci deklarowal Iego Mosc Pan Podkanclerzy Koronny intentiam W. K. M. y progress wojny Moskiewskiej, czym by sie slusznie kazdy contentowac mial, iednak iz to snac z niektorych Woiewodstw Panom Poslom poruczono y artykul pisano, aby sie o tym y o autorach tey wojny pytali, iako to niektorzy Ich Mosci Panowie Senatorowie w swych sententiach przypomniec raczyli, muszę nieco o tym powiedziec, a s fundamentu wziąć, zeby kazdy to obaczyl ze y W. K. M. y z nas zaden, cosmy na tey wojnie przy W. K. M. byli, nie nie winien oyczyźnie, acz inszy kto tę wojnę zaczął nad wolią y zakaz W. K. M., a W. K. M. musiał ją continuowac, zaczyn ani iniustum, ani perniciosum y owszem necessarium w tem bylo. A izby to lacniej ludzie zrozumieli, z początku począć musze. Tyran ow Moskiewski Iwan Wasilewicz, schodząc z tego swiata, dwu synow zostawil po

I.

Хотя въ пропозиціи В. К. М. его милость панъ подканцлеръ коронный согласно намѣренію В. К. М. достаточно ясно и очевидно изложилъ ходъ Московской войны, чѣмъ бы всякій могъ удовольствоваться, но въ виду того, что изъ нѣкоторыхъ воеводствъ панамъ посламъ поручено и записано въ инструкціяхъ довѣдаться о виновникахъ этой войны, а съ другой стороны и нѣкоторые паны сенаторы въ своихъ мнѣніяхъ изволили о томъ же завести рѣчь, я долженъ повѣдать нѣчто объ этомъ предметѣ и взять съ фундамента, дабы всякій увидѣлъ, что ни В. К. М. и никто изъ насъ, кто былъ на этой войнѣ при В. К. М., ни въ чемъ не провинились передъ отечествомъ, но виноваты другіе, кто началъ войну вопреки волѣ и запрещенію В. К. М., а Ваша К. М. уже вынужденъ былъ продолжать ее, и потому въ этомъ не было ни несправедливаго, ни зловреднаго, но только необходимое. Чтобы легче люди уразумѣли это, я долженъ начать съ начала.

sobie, Fiedora starszego y iuz doroslego y zonatego, drugiego Dmitra minorennem, ktoremu dal udzial Uhlicz y poruczyl go matce y dziadowi iego Fiedorowi Nagiemu chowac tamze na Uhliczu. A Fiedor, starszy, liubo to nie byl habilis ad imperium, ale iz ow byl minorennis dziecie, a to starszego za Pana mieli, a Panstwem rzadzil y sprawowal brat zony iego Borys Godunow, ktory widzac ze Fedor iuz potomstwa z siostrą iego, a z zoną swą niema, slal sobie drogę do panowania; a iz mu przeszkodą do tego byl ow mlodszy dziedzic Dymitr Uhliecki, naprawil siccarios, izby to dziecie w lat trzynastu abo 14 zamordowali; owdzie drugich za nimi goncy wyprawil, ze pospulstwo tych siccarios zabili, aby sie iego zla praktika utaila, potym y tych karac kazal, ktorzy siccarios pobili, y wiele ich pomordowal; a uprzatnowszy te zawady, po smierci Fedorowey Panem gwaltem sie uczynil nad wolą wszytkiey Ziemi, acz sila tych bylo, ktorym to Panstwo magis conpetebat, iuz ich mordowal, zabiiial, aby ieno swoje panowanie ugruntowal. Nakoniec podniosl sie w taką pychę, ze boską moc sobie przywlaszczal; bo kiedysmy z lego Moscia Panem Podskarbim Koronnym terazniejszym od W. K. M. Poslami u niego byli, zwal sie iednym podslonecznym, iz rownego sobie niema,

Тиранъ извѣстный Московскій Иванъ Васильевичъ, отходя съ сего свѣта, оставилъ послѣ себя двухъ сыновей: Ѳедора старшаго, уже взрослога и женатаго, а другого—Димитрія, которому далъ удѣлъ Угличъ, и поручилъ его воспитывать тамъ же въ Угличѣ матери и дѣду его Ѳедору Нагому. А хотя старшій Ѳедоръ и не былъ способенъ къ управленію, но въ виду того, что другой былъ малолѣтнимъ ребенкомъ, старшаго и признавали государемъ, а государствомъ радилъ и правилъ братъ жены его Борисъ Годуновъ. Этотъ, видя, что Ѳедоръ не имѣетъ потомства отъ своей жены, его сестры, стлалъ себѣ дорогу къ престолу. А такъ какъ помѣхою къ этому былъ тотъ младшій наслѣдникъ, Димитрій Угличскій, онъ отрядилъ тайныхъ убійцъ, и они умертвили этого ребенка 13 или 14 лѣтъ; туда же онъ отправилъ и другихъ вслѣдъ за ними, чтобы чернь побила этихъ тайныхъ убійцъ, дабы не обнаружилось его злое дѣло, а потомъ приказалъ покарать и тѣхъ, которые побили тайныхъ убійцъ, и много ихъ умертвилъ. Устранивъ это препятствіе, послѣ Ѳедоровой смерти онъ насильно учинился государемъ вопреки воли всей земли. А такъ какъ много было такихъ, кому это государство больше пристало, чѣмъ ему, онъ умерщвлялъ ихъ и убивалъ, съ тѣмъ чтобы утвердить только свое владычество.

ze on iest per quem Reges regnarent etc. Za co go Pan Bog iawnie skaral, nie przez Krolie, nie przez wielkie potentaty, ale przez iego własnego poddanego, a do tego przez nędznego, ubogiego czlowieczka, czernca, który tu w Panstwie W. K. M. z chleba a z sukien sluzyl. Ziawil sie Hryszko syn Bogdana Otrepieia który czerncem byl, iako go Moskwa zowie Rostryga, co po naszymu znaczy: apostata. Ten nazwal sie Dmitrem Uhlieckim, onym, ktorego Borys zamordowac kazal; byl u W. K. M. w Krakowie, ktoremus W. K. M. z swey miseraty wielką laske pokazal, udarowal; iaką on prędko potym niewdzięcznosc W. K. M. pokazal, nizy powiem. Krotko mowiac, ten szedl do Moskwy, s czyią pomocą, wiedzą ludzie; zakazowales W. K. M. posylac raczyl z uniwersalem, aby ludzie W. K. M. z nim nie chodzili, nie pomoglo to, szli, posadzili go na Panstwie y to iest początek tey wojny Moskiewskiej. Latwie tu baczyc y osądzic, kto ią poczał. Pewnie nie Wasza Krolewska Mosc! Interim zarazem Borys umarl, a co Borys nad dziedzicem własnym czynil, ze go zamordowac kazal, to Pan Bog przez tego czlowieka nad synem Borysowym zemscil, bo y syna z matką udawic kazal, *a z corką co czynil* ¹⁾).

inszych rzeczy wspominac sie nie godzi. Interim ten mnie-

Наконецъ онъ такъ возгордился, что присвоиваль себѣ божескую силу; ибо, когда мы съ его милостію, теперешнимъ подскарбіемъ короннымъ, были у него послами отъ В. К. милости, онъ звалъ себя единымъ подсолнечнымъ, которому нѣтъ равнаго, благодаря которому цари царствуютъ и проч. За это Богъ и покараль его не черезъ королей, не черезъ великихъ potentatovъ, но черезъ его же собственнаго подданнаго, дотолѣ нищаго и убогаго чловѣчка, чернца, который во владѣніяхъ В. К. М. служилъ изъ хлѣба и одежи. Появился Гришко, сынъ Богдана Отрепьева, который былъ чернцомъ, какъ его зовутъ москвитане—разстрига, по нашему «апостать». Онъ назвался Димитріемъ Углицкимъ, тѣмъ самымъ, кого Борисъ приказаль убить; былъ онъ и у В. К. М. въ Краковѣ, и В. К. М. изъ состраданія явилъ ему и дароваль великую милость; а какую онъ вскорѣ потомъ показаль неблагодарность В. К. М., скажу ниже. Кратко говоря, пошелъ онъ до Москвы, съ чьею помощію—всѣмъ извѣстно. В. К. М. запрещаль, разсылаль универсаль, чтобы люди В. К. М. не ходили съ нимъ. Не помогло это: пошли, посадили его на престолѣ. И вотъ начало Московской войны. Легко видѣть и разсудить, кто ее началъ. Конечно, не

¹⁾ Эти слова зачеркнуты.

many Dmitr podniosl sie w pychę, iakie listy do W. K. M. listy poslal iakiez mowly, wspomniania osoby W. K. M. za ono dobrodzieystwo, Krolem zwac nie chcial, ieno Zygmunt Polski, a co iest I. M. P. Radomski... mniemam ze to W. K. M. powiedzial iuz P. Stan. Wilski; nakoniec iakie zamysly iego zle nawasnili tego sludzy y adherentowie iego, ale y Szuyski Dmitr powiadal, iako mu powiadal dobrze przed tem, bo sam tego niewiedzial, ze w Polsce rokosz ma byc, y chcial Szuyskiego ze 40 tysięcy woyska slac w pomste W. K. M. A toz go tez Pan Bog za to skaral, ze go Szuyski Wasil zabiwszy sam Panem zostal, a usiadszy na Panstwie zaraz o zemscie nad narody Polskim y Litewskim myslic z nieprzyiacielem W. K. M. Carolusem Szwedkim sie zmawiac przeciw W. K. M. poczał; spomagal go pieniędzmi, dal mu kilka zamkow, aby wojnę wiodl z Waszą Krolewską Moscią, y sam chcial z drugą strone...

В. К. М. Между тѣмъ Борисъ умеръ; а за то, что Борисъ учинилъ надъ наслѣдникомъ государства, приказавъ его убить, Богъ отомстилъ черезъ этого челоука на сынѣ Борисовѣ, ибо и сына, и мать приказалъ удавить*), а о другихъ вещахъ не годится и говорить. Между тѣмъ этотъ мнимый Димитрій, возгордившись, какія грамоты послалъ къ В. К. М., какія рѣчи... напominанья (за вышеуказанное благоудѣянiе не хотѣлъ даже называть королемъ, а только Сигизмундъ Польскій) а что... его милость панъ Радомскій,—думаю, что объ этомъ В. К. М. повѣдалъ панъ Ст. Вилскій; наконецъ, какія злыя козни строилъ онъ В. К. М., объ этомъ говорили не только его слуги и приверженцы, но и Димитрій Шуйскій, какъ ему онъ самъ передъ тѣмъ сообщалъ, ибо, не зная еще, что въ Польшѣ готовится рокошъ, хотѣлъ послать Шуйскаго съ 40 тысячъ войска въ государство В. К. М. А также и его за то Господь Богъ наказалъ, ибо Василій Шуйскій, убивъ его, самъ сталъ государемъ. А засѣвши на государствѣ, онъ немедленно же сталъ мыслить о мести надъ народомъ Польскимъ и Литовскимъ и сговариваться съ непріателемъ В. К. М. Карломъ (Шведскимъ); помогалъ ему деньгами, далъ ему нѣсколько городовъ, чтобы онъ велъ войну съ Вашею Королевскою Милостью, и самъ хотѣлъ съ другой стороны...

*) (а что онъ сдѣлалъ съ дочерью...),

II.

Iwan Wasiliewicz, Tyran Moskiewski, schodząc s tego swiatu, w roku 158.. zostawil po sobie dwu synow: Fiedora, z pierwszey zony swey, ktora byla s family Mikity Romanowicza, a drugiego Dymitra z ostatniey zony [ktorych mial siedm] z familj Nagich splodzonego. Temu młodszeemu, ktory byl minorennis, naznaczyl Udzial Uhlicz, gdzie z matką swą mieszkal. Fiedor, iako starszy, Panem byl wszytkiey Moskwy. Lecz, iz byl do rządu y sprawowania Panstwa inhabilis, Borys Fiedorowicz z Family Godunow, rodzony brat Wielkiey Kniehi(ni) Moskiewskiey, zony Fiedorowey Iwanowicza, rządzil y sprawowal Panstwo. A iz y Fiedor potomstwa nie mial, Borys, szwagier iego, scieląc sobie za czasu drogę do occupowania Panstwa Moskiewskiego, sztucznie y fortelnie dziedzica, Kniazia Dmitra Iwanowisza Uhlieckiego, zamordowal, y matkę iego do Białego ieziora, iako do więzienia zaslal, gdzie ją barzo ciasnie y nędznie chowal, a po smierci Fiedora Iwanowicza, ostatniego Gospodara y dziedzica Moskiewskiego, ktorego opinia byla iakoby go otruc mial, Panstwo Mos-

II.

Иванъ Василевичъ, тиранъ Московскій, отходя съ сего свѣта въ 158.., оставилъ послѣ себя двухъ сыновей: Феодора отъ первой жены своей, изъ дома Никиты Романовича, и второго—Димитрія отъ послѣдней жены (всѣхъ имѣлъ онъ семь), изъ дома Нагихъ. Этому младшему, еще несовершеннолѣтнему, онъ назначилъ въ удѣлъ Угличъ, гдѣ онъ и жилъ съ своею матерью; Феодоръ же, какъ старшій, былъ государемъ всей Московской земли.—Но такъ какъ онъ не былъ способенъ рѣдить и править государствомъ, то Борисъ Феодоровичъ Годуновъ родной братъ великой княгини Московской, супруги Феодора Ивановича, рѣдилъ и правилъ государствомъ. А такъ какъ Феодоръ не имѣлъ потомства, то Борисъ, его шурина, заблаговременно стлалъ себѣ дорогу къ занятію государства Московскаго, искусно и хитро умертвилъ послѣдника, князя Димитрія Ивановича Углицкаго, а мать его сослалъ на Бѣло-озеро какъ бы въ заточеніе, гдѣ и держалъ ее въ заперти и пуждѣ. Послѣ же смерти Феодора Ивановича, послѣдняго государя и отчича Московскаго (котораго, какъ говорить молва,

kiewskie przez moc y fortelie niesłusznie occupował, a Panem zostawszy, acz Państwo dobrze rządził y sprawował, lecz familie starodawne gubił, tempil y niszczył, siła krwi niewinney przeliewał, bojąc się, aby po śmierci iego potomek [ktorego iednego syna Fiedora y corke po sobie zostawił] trudności y przeszkody od tych, którym to Państwo słuszniey należec miało, nie zazyl, dla czego ziemie wszystkie do przysięgi potomstwu swemu przywoził; alie ze iego panowanie nie iuz s Pana Boga, ani z iego woli Świętey poszło, nie trwale też było; bo za iego ieszcze żywota ziawil sie nieiaki Hryszko Otrepiew, syn boiarski, a nie s podlego domu, ten pierwey kostyrstwem y innemi zbytkami się bawil y rozpustny żywot wiodł, a potem z desperaty raczey, niz z nabozenstwa, czerncem zostal y u Patriarchy Moskiewskiego pierszego Iiowa diakonem był; przez dwie lecie potem z klasztoru uciekl do Kiiowa, do Ostroga y w inszych roznych mieyscach błąkal się czas niemaly, a potem iął się mianowac y zwac Kniazem Dmitrem Iwanowiczem Uhlieckim, potomkiem wielkich Gospodarow Moskiewskich, zmyszliając chytrze, alie grubo, iakoby go Pan Bog miał od rąk Borysowych y od śmierci cudownie wyzwolic, acz inszego chlopca, iemu barzo podobnego, miasto iego miano za-

онъ будто бы отравиль), наспіємъ и пропсками захватиль беззаконно Московское государство. Сдѣлавшись государемъ, хотя рядиль и правиль государствомъ хорошо, но въ то же время губиль, истреблять и уничтожалъ древніе роды, проливалъ множество певичной крови, опасаясь, чтобы послѣ смерти его потомокъ (онъ оставиль одного сына Федора и одну дочь), не встрѣтилъ затрудненій и препятствій со стороны тѣхъ, кои имѣли болѣе правъ на это государство. Вотъ почему такъ часто приводиль онъ всѣ земли къ присягѣ на вѣрность потомкамъ своимъ. Но такъ какъ власть его была не отъ Бога и Его святой воли, то и была она непрочна, потому что еще при жизни его явился нѣкто Гришка Отрепевъ, сынъ боярскій, а не низкаго происхожденія. Этотъ человекъ сначала занимался игрою въ кости и другими излишествами, но потомъ, кажется, болѣе съ отчаянія, нежели вслѣдствіе набожности, сдѣлался монахомъ и служиль дякономъ у перваго патріарха Московскаго Іова. Два года спустя ушелъ онъ изъ монастыря въ Кіевъ, а затѣмъ въ Острогъ, не малое время шатался и по другимъ мѣстамъ, послѣ же сталъ называть себя княземъ Димитріемъ Ивановичемъ Углицкимъ, потомкомъ великихъ государей Московскихъ, выдумавъ хитрую, хотя довольно грубую сказку, будто Господь Богъ

mordowac. Takowym udawaniem uczynil sobie credit u wielu ludzi; przystampilo y to ze z Moskwy niektorzy, liubo z zyczliwosci ku Panom swym przyrodzonym, liubo tez z nienawisci ku Borysowi y ciężkiemu panowaniu iego, garnęli sie do niego y tym więszą wiarę powiesciam iego u narodu Polskiego czynili, zaczyn on s pomocą Wielmoznego Pana Ierzego Mniszka z Wielkich Konezye, Woiewody Sandomirskiego, u ktorego corkę Pannę Marinę zmowil y poiąc ią obiecal, poszedl do Moskwy na Kiiow. Garneli sie do niego ludzie zewsząd, a gdy do Siewierskiej ziemi wszedl, niektore zamki poddaly mu sie y za Pana przyznawali, drugie tez bral gwałtem. Pod Nowogrodkiem Siwirskim, ktory lezy nad rzeką Dzieszną, zabawil się czas niemaly miesięcy kilka, bo mu się ci sprzeciwali y opponowali, iz na nim Borysowi ludzie byli. Slal Borys woysko przeciwko niemu, ktore kilka razow porazil. Coraz mu ludzi tako Moskiewskiego narodu, iako y Panstw Iego Krolewskiej Mosci, przybywalo. Acz Borys, iako niektorzy twierdzą, z melancoly mizernie umarl w roku Panskim... Po smierci Borysowew wszytek lud, a nawięcey pospolstwo obrocili się do impostora, ktory sie nieprawdziwie nazwal Dmitrem Iwanowiczem Uhlieckim, zaczyn y przedni ludzie Senatorowie isc musieli; a

чуднымъ образомъ избавилъ его отъ рукъ Борисовыхъ и отъ смерти, и будто бы убили вмѣсто него другого мальчика, очень похожаго на него. Такимъ самозванствомъ онъ приобрѣлъ себѣ довѣріе многихъ людей; къ этому присоединилось еще и то, что нѣкоторые русскіе, изъ приверженности ли къ истиннымъ, прирожденнымъ государямъ своимъ, или изъ ненависти къ Борису и его тяжкому правленію, бѣжали къ самозванцу и тѣмъ еще болѣе вѣдрили въ Польскомъ народѣ вѣру въ его повѣствованія. Вслѣдъ за тѣмъ, съ помощью вельможнаго пана Юрія Мнишка изъ Великихъ Копчицъ, воеводы Сендомирскаго, у котораго онъ помолвилъ дочь Марину, обѣщая на ней жениться, онъ отправился черезъ Кіевъ въ Москву. Народъ присоединялся къ нему отовсюду; когда онъ вступилъ въ область Сѣверскую, многіе города предались ему, признавая его своимъ государемъ, другіе бралъ онъ силою. Подъ Новгородомъ Сѣверскимъ, что при рѣкѣ Деснѣ, задержанъ онъ былъ не малое время, — нѣсколько мѣсяцевъ, — потому что здѣсь сопротивлялись ему люди, приверженные къ Борису. Борисъ посылалъ противъ него войска, которыя онъ разбивалъ нѣсколько разъ. Людей къ нему какъ изъ Московскаго государства, такъ и изъ земель Е. К. В. все болѣе и болѣе прибывало. А Борисъ между тѣмъ, какъ утвер-

liubo to spotkawszy go dalieko przed Moskwą, niektorzy, co Dmitra Iwanowicza prawdziwego Uhlieckiego dobrze znali, poznali, ze nie ten; drudzy tez poznali, ze Hryszko Odrepiew, co czerncem y diakonem byl na Moskwie, y niektorzy iuz potym na Moskwie, tak s duchownego, iako y swieckiego sanu wazyli się mowic mu to iawnie, ze nie Dmitr Iwanowicz Uhliecki, alie wor, rostryga, czerniec Hryszko Odrepiew,—między inszemi rodzony striy iego [bo ociec iuz byl dawno umarl] iawne mowil, ze to iego synowiec rodzony, nie potomek Gospodarski,—alie on tych wszystkich mordowac y scinac kazal, oprócz tego striia swego, ktorego lagodnym upominaniem, obietnicami od tego odwodzil, a gdy go odwiesc nie mogl, zaslal go gdzies na więzienie, a podobno y na stracenie, bo potym o nim nie bylo slychac, a przed sobą poslal do Moskwy do stolicy ktorzy syna Borysowego y matkę iego udawili, corkę ieno zywą zostawili, którą on, potym do Moskwy przyiachawszy, defloravit. Patryarche tez Moskiewskiego Iewa, osliepiwszy, do Solowockiego monastyru iako na więzienie zaslal. A Panstwo occupowawszy, uczynil obietnicy swey Panu Woiewodzie Sendomirskiemu dosyc, poial corkę iego y dal ją koronowac, czego dotąd w Moskwie nie bywalo, gdyz

ждають нѣкоторые, отъ меланхоліи померъ жалкою смертію въ лѣто Христова... Послѣ смерти Бориса весь народъ, въ особенности же чернь, примкнулъ къ обманщику, который ложно назвалъ себя Димитріемъ Ивановичемъ Углицкимъ, а затѣмъ и знатные люди, сенаторы, должны были послѣдовать за другими. И хотя при встрѣчѣ его еще далеко отъ Москвы нѣкоторые, хорошо знавшіе истиннаго Димитрія Ивановича Углицкаго, узнали, что это не онъ, а другіе узнали, что это Гришка Отрепьевъ, что чернцомъ и дякономъ былъ въ Москвѣ; а нѣкоторые впоследствии въ Москвѣ какъ изъ духовнаго, такъ и изъ свѣтскаго сословія осмѣлились ему говорить явно, что онъ не Д. И. Углицкій, а воръ, растрига, чернецъ, Гришка Отрепьевъ,—между прочими его родной дядя (отецъ его давно уже умеръ), говорилъ явно, что это его родной племянникъ, а не потомокъ государей,—но онъ всѣхъ сихъ велѣлъ побить до смерти и казнить, кромѣ своего дяди, котораго ласковыми уговорами и обѣщаніями отводилъ отъ показаній, а когда въ этомъ не успѣлъ, приказалъ его сослать куда-то въ заточеніе и даже, кажется, казнить, потому что послѣ о немъ не было и слуху. А впередъ себя послалъ въ Москву въ столицу пословъ, которые сына Борисоваго и его мать удушили; одну только дочь оставили

tam zon Gospodarskich nie koronnią. Rychło potym niektorzy, coniu-
racią uczyniwszy, ktorey coniuraty głową y powodem był Kniаз Wa-
siliey Szuyski z bracią swą, Kniaziem Dmitrem y Kniąsiem Iwanem,
y z inszemi wielią, w roku 160 . . dnia . . Maia zabili y wielie ludzi
narodu Polskiego y Litewskiego, ktorzy od Pana Woiewody Sendomirskiego na weselie corki iego zaciągnieni, pobili, okrutnie pomor-
dowali, pastwiąc się nad krwią ich niewinną, gdzie, też księdza Po-
malkiego kapłana, gdy mszę swiętą odprawował, prawie po samey
communiy okrutnie zamordowali; a pana Woiewodę Sendomirskiego s
corką y s przyjacióły iego, zacnemі ludzmi, oboiey pleci na więzienie do
roznych zamkow rozesłali, y Poslow Iego Krolewskiej Mosci, ktorych
na to weselie był posłał, zatrzymali iako w więzieniu. Szuyski Kniаз
Wasiley, zaraz Panstwo occupował par forc y na trzeci dzien po tym
morderstwie koronowac się dal. Patryarchę Ignacego, rodem Greczyna,
ktorego był impostor na mieysce Iewa postanowil, zrzucil, a Germo-
gena, człowieka zlego, Patryarchą uczynil. Nie chciał Pan Bog miec
tego Szuiskiego na carstwie. Powstał znowu nieiaki Piotr Niedzwiadek,
rodem Moskwicin, alie nie ze krwi szliacheckiey. Ten, mając po sobie
nieiakiego Bolotnika s Kozakami Donskimi, nazwał sie potomkiem,

въ живыхъ, которую онъ въ послѣдствіи, прибывъ въ Москву, лишилъ
дѣвства. Московскаго же патріарха Іова, ослѣпивъ, сослалъ въ заточеніе
въ Соловецкій монастырь. Заявъ государство, онъ сдержалъ
обѣщаніе, данное пану воеводѣ Сендомирскому, женился на его до-
чери и велѣлъ ее короновать, чего доселѣ въ Московской землѣ не
бывало, потому что тамъ женѣ государевыхъ не коронуютъ. Вскорѣ
послѣ того нѣкоторые, учинивъ заговоръ, главою котораго и зачин-
щикомъ былъ князь Василій Шуйскій съ своими братьями, княземъ
Димитріемъ и княземъ Иваномъ и многими другими, въ 160 . . году
дня Мая побили много людей польскаго и литовскаго народа,
приглашенныхъ паномъ воеводою Сендомирскимъ на свадьбу своей до-
чери, жестоко умерщвляя и упиваясь ихъ невинною кровью; между
прочимъ жестоко умертвили ксендза Помаскаго, капłана, въ то самое
время когда онъ совершалъ св. мессу, почти тотчасъ же, послѣ при-
частія, а пана воеводу Сендомирскаго, съ дочерью и его друзьями,
знатными людьми обоого пола, разослали по разнымъ городамъ въ за-
ключеніе, и пословъ Е. К. В., которыхъ онъ отправилъ на свадебное
торжество, задержали какъ бы въ заточеніи. А князь Василій Шуй-
скій вскорѣ завладѣлъ государствомъ силою и на третій день послѣ

synem Gospodarow Moskiewskich; do ktorego przyłączyli się Siewierskiego Księstwa ludzie. Ci z Szuyskim wojnę długą wiedli; pod Moskwę podszedszy bili się z ludźmi Szuyskiego wielekroc, az przez zdradę iednego Polkownika, który z kilką tysięcy od Niedzwiadka y od Bolotnika odstąpiwszy do Szuyskiego sie przedal, a Niedzwiadek z Bolotnikiem do Тулы wstąpić musiał, gdzie ich Szuyski długo dobywał, y az ich wodą wytopił: rzekę która pod zamek idzie, zatamowawszy, do podania ich przymusił, którym przysiągl zachować ich przy zdrowiu y nie złego nie czynić, alie im słowa y wiary nie strzymał, potracić ich sprosnie kazał. Poginęło Moskwy z obu stron w te wojne z Bolotnikiem, iako powiadaia, przez sto tysięcy ludzi. Tak Pan Bog ten народ карає, że sami między sobą krew swoją rozlewali, a nawet iednego zamku ludzie z drugiego zamku ludźmi az do upadu się biiali, брат przeciwко брату, syn przeciwко оуcom, skąd kazdy гнiew y казн Boжскą nad ними widzieć mogli. A skoro та война Szuyskiemu z Niedzwiadkiem y Bolotnikiem ustала, znalazł się znowu drugi impostor, o ktorego urodzeniu, skąd by, czyi by był syn, wiadomości żadney niesкąd nie masz, iednak rozumieia, że był Москвичин родem, alie nie wiedzieć skąd; ten ucieкшы z Moskwy do

этого убіенія велѣлъ короповать себя. Патриарха Ипатія, родомъ грека, котораго самозванецъ поставилъ вмѣсто Іова, пизложилъ; а Гермогена, челоуѣка злого, поставилъ патриархомъ. Но Богъ не похотѣлъ имѣть Шуйскаго на царствѣ. Появился опять какой-то Петръ Медвѣженокъ, родомъ москвитянинъ, даже и не благороднаго происхожденія. Имѣя за собою нѣкоего Болотника и Донскихъ козаковъ, назвалъ себя потомкомъ государей Московскихъ; къ нему присоединились также и люди княжества Сѣверскаго. Они долго вели съ Шуйскими войну; подойдя къ Москвѣ, много разъ билъсь съ людьми Шуйскаго, пока не измѣнилъ одинъ полковникъ, перешедшій съ нѣсколькими тысячами людей отъ Медвѣженка и Болотникова къ Шуйскому; Медвѣженокъ и Болотниковъ принуждены были отступить къ Тулѣ. Тамъ ихъ Шуйскій долго осаждалъ, и наконецъ затопилъ водою: запрудивъ рѣку, текущую возлѣ самого города, принудилъ ихъ къ сдачѣ, поклявшись, что оставитъ имъ жизнь и не сдѣлаетъ ничего худого; но слова и клятвы не сдержалъ, и безсовѣстно приказалъ казнить. Много москвитянъ погибло съ обѣихъ сторонъ въ эту войну съ Болотниковымъ,—говорятъ болѣе 100 тысячъ. Такъ Богъ наказывалъ народъ сей за то, что сами между собою кровь свою проливали, даже

Litwy pierwey na Wielizu w utrzymaniu byl czas iakis, potym chodząc po Litwie dlugo sie waleśal, rozne imiona sobie zmyślając, az nakoniec nazwawszy sie Dmitrem Iwanowiczem Uhlieckim, rzkomo co uciekl przestrzeżony od rąk Szuyskiego, alie namniey niepodobny do pierwszego, szedł do Staroduba; tam go za Pana przyięli, poczeli się garnąć do niego, przyłączył się do niego Kniaz . . . Szachowski snac ex odio przeciw Szuyskiego . . .

III.

Iako wielie dal byl Pan Bog nam z laski swey dobrego, byśmy byli wdzięczni laski y dobrodzieystwa iego, a idąc za wolią iego Świętą, umieli to zatrzymac, co nam prawie iakoby gwałtem w ręce tkal. A zaz to mala laska Boza, ze Pan Zolkiewski, Hetman Koronny, malą garstką ludzi porazil wielkie woysko Moskiewskie, nie

люди одного города бились до послѣдняго съ людьми другого, братъ противу брата, сынъ противу отца; откуда каждый могъ видѣть гнѣвъ Божій и Его кару. А какъ только эта война Шуйскаго съ Медвѣженкомъ и Болотниковымъ прекратилась, напелся снова другой обманщикъ. О происхожденіи его, кто онъ таковъ, чей сынъ, доселѣ неизвѣстно; думаютъ однакожь, что онъ былъ москвитянинъ родомъ, но откуда неизвѣстно. Убѣжавъ изъ Москвы сначала въ Литву, онъ нѣкоторое время былъ задержанъ въ Великѣ, а потомъ скитался долгое время по Литвѣ, измышляя для себя разныя имена; и наконецъ, назвавшись Димитріемъ Ивановичемъ Углицкимъ, который будто бы, получивъ предостереженіе ушелъ отъ рукъ Шуйскаго, хотя вовсе не былъ похожь на перваго, онъ пошелъ сначала въ Стародубъ; тамъ его признали Государемъ и начали къ нему собираться; къ нему присоединилсъ князь Шаховской, вѣроятно изъ ненависти къ Шуйскому...

III.

Какъ много хорошаго далъ было намъ Господь Богъ по милости своей, если бы мы были благодарны за его милость и благодѣянія и, поступая по волѣ его святой, сумѣли удержать то, что почти насильно онъ намъ вручилъ! А развѣ то была малая милость Божья, что панъ Жолкевскій, гетманъ коронный, съ небольшою горстью людей пора-

tylko z Moskwy, alie z obcych narodow: Niemcow, Francuzow, Anglikow, Szkotow zebrane? A zaz to kiedy spodziewana rzecz byla, ze wielki Car Moskiewski, wszytkiemu swiatu sławny y straszny, wiezieniem iest u Krolia Polskiego, z bracią, z Hetmany y Radami swemi? A zaz to kiedy požądana rzecz byla u przodkow naszych, ze stolica Moskiewska w ręku Krolia Polskiego, y ludzmi iego osadzona byla, a wszytek narod Moskiewski Kroliewiczowi Polskiemu Wladislawowi przysiegali wiare, poddanstwo, ze iemu y potomstwu iego wiecznie oni sami y potomkowie ich sluzyc maią, a inszego Cara Pana sobie miec niechcą tak z obcych, iako y z swego Moskiewskiego narodu, ieno Wladislawa Kroliewica? Pod iego tytułem pieczęci wyrzute byli, pod iego tytułem wszytkie sprawy sprawowano; wszytkiey ziemi roskazowano, wszyscy sluchali. We wszytkich Cerkwiach zan Pana Boga, iako za Pana swego, proszono; Carem, Panem swym, zwali, monetę pod iego tytułem bito; wszyscy o Senatorstwa, o dignitarstwa, o urzędy, o opatrzenia, o iurgielty Krolowi Iego Mosci y synowi iego etiam absenti suplicowali, czolem bili, y rozdawał Krol Iego Mose wszytkie dignitarstwa, urzędy, iurgielty, opatrzenia w Moskwie tak, iako w Polsce abo w Litwie, a nietylko Moskiewskiemu narodowi, alie Polskiemu y Litewskiemu,

зиль большое московское войско, собранное не только изъ москвитянъ, но и изъ чужихъ народовъ—нѣмцевъ, французовъ, англичанъ, шотландцевъ? А развѣ когда нибудь думали-гадали, что великій царь Московскій, во всемъ свѣтѣ славный и страшный, съ братьями, воеводами и думными людьми будетъ плѣнникомъ Польскаго короля? А развѣ когда-нибудь наши предки мечтали о томъ, что Московская столица будетъ въ рукахъ короля Польскаго и займется его людьми, а весь народъ московскій принесетъ королевичу Польскому Владиславу вѣрноподданническую присягу въ томъ, что ему самому и потомкамъ его сами они и потомки ихъ будутъ служить, иного царя и государя не похотятъ имѣть какъ изъ чужихъ, такъ изъ своего Московскаго народа, помимо королевича Владислава? Съ его титуломъ вырѣзаны были печати; его именемъ дѣлались всѣ правительственныя дѣла, всей землѣ посылались приказы, и всѣ слухались ихъ; во всѣхъ церквахъ молились за него Богу, какъ за своего государя; царемъ государемъ его звали; съ его титуломъ чеканили монету; королю его милости и сыну его, даже въ отсутствіи его, подавали просьбы и били челомъ о боярствѣ, о чинахъ и должностяхъ, объ имѣньяхъ и денежномъ жалованьѣ; и раздавалъ его королевская милость всякіе чины, должности,

co казал дае po kilka y po kilkanastu tysięcy złotych z skarbu Moskiewskiego, дано, y żołnierzowi Polskiemu z skarbu Moskiewskiego zold placono, do kilka kroc sto tysięcy złotych na ludzie Polskie wydano, a nakoniec skarby nieoszacowane: korony, sceptra, iabłka, ozdoby prawie Krolewskie y Monarchy wielkiego, ktore Monarchowie Moskiewscy przez wiele lat zbirali, nietylko z swoich Panstw wielkich Ruskich, ale z cudzych lupow, rozszarpano, az y cerkwiam domom bozym, obrazom kosztownym od złota, srebra, perl, kamienia drogiego, grobom złotym, srebrnym nieprzepuszczono; wszystko to pobrano, a nie nie zostawiono, a nakoniec stolice, a za tym y wszystko Panstwo Moskiewskie z ręku wypuszczono, marnie utracono, na Rzeczpospolitą, Koronę Polską, niepodobne do wypłacenia dlugi niepotrzebnie zaciągniono, Panstwa spustoszone, Rzeczpospolitą w wieczną wojnę s tym narodem, y z drugich stron w wielkie niebezpieczeństwo zaciągniono, na Krolia Polskiego y na Krolestwo iego wielką a wieczną niesławę, zelzywosc, sromotę, hanbę zalosną wciągniono. Pytac by sie o tym pilno potrzeba, iako sie to stalo? Za czyią radą? kto tego przyczyną? A naprzod, czemu człowieka wielkiego, enotliwego, Panu y oyczyźnie zyczliwego, przewaznego y z laski Bozey szczęśliwego Het-

денежное жалованье въ бытность какъ въ землѣ Московской, такъ и въ Польшѣ и Литвѣ, и не только московскому народу, по и польскому и литовскому; по его приказу изъ московской казны выдавалось по тысячамъ и по десяткамъ тысячъ złotych; изъ московской казны платилось жалованье жолнерамъ, до нѣсколька сотъ тысячъ złotych выдано польскимъ людямъ; и наконецъ сокровища неоцѣнныя—короны, скипетры, державы, украшенія королев и великихъ монарховъ, которыя московскіе монархи собирали много лѣтъ не только съ своихъ государствъ, по и съ иноземной добычи,—все были расхищены; даже не пропущены были церкви, дома Божіи, иконы, украшенные золотомъ, серебромъ, жемчугомъ, дорогими камнями, золотыя и серебряныя раки: все было обокрадено и ничего не оставлено. А въ концѣ концовъ и престолъ, и все царство Московское было изъ рукъ вынущено и даромъ потеряно, Рѣчь Посполитая, корона Польская, обременена бесполезно неоплатными долгами, государства опустошены, Рѣчь Посполитая вовлечена въ вѣчную войну съ этимъ народомъ и въ большія опасности съ другихъ сторонъ; на короля Польскаго и на королевство его навлечены большое безславіе, позоръ, посрамленіе и прискорбное поношеніе. Изслѣдовать бы надо тщательно, какъ это такъ случилось?

mana Pana Zolkiewskiego, za iego tak wielkie, sławne y przewazne zasługi, kiedy woyska poraził, nietylko Hetmany, Wodze, ludzie w narodzie Moskiewskim wiele zacne, powazne, alie samego Cara Moskiewskiego więzniem Krolowi Iego Mosci przywiódł, y oddał z wielką, niesmiertelną sławą swoią, Krolia Pana swego y korony Polskiej, miasto powinney mu za to wdziecznoscі, wzgardzano posługi, y dzieła iego wielkie wycienczano, ganiono, nakoniec z wielką wzgardą y uimą władzy y urzędu iego Hetmanskiego od Pana wygryziono y od woyska odesłano? S czym y s czyią poradą Hetmana Litewskiego do Moskwy slano, co nieznal przyczyn, czemu Posly wielkie Moskiewskie z drogi do Moskwy wrocono y zatrzymano, [ktore poselstwo wszytkiego zlego początkiem było] ¹⁾, aby seymu Koronnego omieszkali? Czemu na seymie o sprawach Moskiewskich malo lubo nie wzmianki czyniono, ieno poparciem dalszym wojny Moskiewskiej ludziom oczy pomydlono? S czyią wiadomością y poradą Niemieckie woysko zaciągniono, na ktore pobory Koronne y z iakim pozytkiem Koronnym wydano? Coby byli raczey Polskiego zolnierza, swiadomszego wojny Moskiewskiej, ucontentowali. A Niemcy co dobrego sprawili, co posłuzyli? A to Prusy y Litwę spłądrowali, spusto-

По чьему совѣту? Къто тому причиною? И прежде всего, почему великаго, доблестнаго челоуѣка, радѣтеля своему государю и отечеству, побѣдоноснаго и по милости Божьей счастливаго, гетмана пана Жолкевскаго, за его столь великія, славныя и важныя заслуги, когда онъ поразилъ войска и не только воеводу и множество знатныхъ и важныхъ людей въ народѣ московскомъ, но и самаго царя Московскаго привелъ и отдалъ королю его милости и покрылъ великою неувядаемою славою себя, короля и корону Польскую,—почему не возблагодарили подлежащимъ образомъ, но пренебрегли, а великія дѣла его старались уменьшить и опорочить? И наконецъ, почему съ великимъ пренебреженіемъ и ущербомъ гетманскаго уряда его отдалили отъ государа и отослали отъ войска? Съ чѣмъ и по чьему совѣту послали въ Москву Литовскаго гетмана, который не звалъ присягъ, почему великихъ пословъ Московскихъ вернули въ Москву съ дороги (это было началомъ всего зла) и задержали ихъ, чтобы они не попали на коронный сеймъ? Почему на сеймѣ о московскихъ дѣлахъ мало или даже вовсе не упоминалось, и только глаза всѣмъ затемнялись даль-

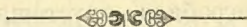
¹⁾ Эти слова въ подлинникѣ замазаны и зачеркнуты.

szyli y w niwecz obrocili; placzem, narzekaniem wszystkie kraie y kąty Pruskie y Litewskie, poczęsci Mazowieckie y Podliaskie napelnili. Niechay sie s tego sprawią i wyliczą ci, co są tego conseii, co Panu rzekomo honoru chcieli, a wprawili go w taki zelzywy, sromotny, sprosny dishonor, iako gorszy y więszy byc niemoze, a narod Moskiewski nie tylko alienowali od Krolewica Iego Mosci y od przyiazni narodu Polskiego, s którym mogło zazasem przyisc do takowey unii, iako z narodem Litewskim iest, alie irritowali, rozdraznili, a na wielie części rozroznionych, do zgody y ziednoczenia przymusili nieuważnemi postempkami. Teraz sie tego spodziewac y obawiac, ze oni wziąwszy sobie Pana, Potentata ktorego, wszystkiego tego mscic sie, skarbow swoich y nagrody za spustoszenia upominac sie y dochodzic będą, abo to co sie od naszych dotąd dzialo, toz nam oddawac będą chcieli. O iakie zalosne rozlanie krwi, pomordowanie ludzi niewinnych bez liczb z obu stron, bezpiecznie rzec mogę, ze cieć rzeki krwi a lez ludzkich! Kto temu przyczyną y powodem, Panu Bogu winien dac liczbę, bo pewnie bez tego y slusnie mialo byc, dobrze a z wielką sławą, accessią y pozytkami niewypowiedzianemi Korony Polskiej co wszystko, niestetyz! marnie a prawie iakoby chcąc utracono. Z dru-

нѣйшимъ продолженіемъ московской войны? Съ чьего вѣдома и со- вѣта нанято было нѣмецкое войско, на которое собирались поборы въ коронѣ и съ какою пользою,—поборы, которыми можно было бы удовле- вольствовать польскаго жолнера, болѣе свѣдующаго въ войнѣ съ москвитянами? А нѣмцы что хорошаго сдѣлали, чѣмъ послужили? Только Пруссію и Литву пограбили, опустошили и въ ничто обратили, плачемъ и сѣтованіемъ наполнили Прускіе и Мазовецкіе, отчасти Ма- зовецкіе и Подляшскіе края и закоулки. Пусть оправдаются и дадутъ отвѣтъ въ этомъ тѣ, кто были сообщниками въ этомъ дѣлѣ и желали будто бы чести своему государю, а ввели его въ такое обидное, по- стыдное и позорное безчестье, что хуже и быть не можетъ, а народъ московскій, съ которымъ со временемъ могла бы стать такая же унія, какъ и съ литовскимъ, не только отдалили отъ королевича Е. М. и отъ пріязни съ народомъ польскимъ, но и возбудили, раздражили и своими насильственными поступками заставили его, разбившагося было на много частей, придти къ согласію и единенію. Теперь приходится ожидать и опасаться того, что они, взявъ себѣ государемъ какого-ни- будь potentata будутъ мстить за все, требовать и добиваться своихъ имуществъ и вознагражденія за опустошенія или же воздавать намъ то,

giey strony kto przyczyną niebezpieczney y stpaszliwey wojny s Turkiem? Swoią li to wolią Pan Stephan Potocki silne woyska zebrał z Kamienca Podolskiego, przeciw praw Koronnych y slusznosci wsze- liakiey, y z inszych zamkow Ukrainych liudzie zwodził y potracił, a Rzeczpospolitą w niebezpieczeństwo podał?..

что отъ нашихъ имъ дѣлалось. Какое горестное разлитіе крови, умерщ- вленіе невинныхъ людей съ обѣихъ сторонъ! Смѣло могу сказать: те- куть рѣки крови и слезъ людскихъ. Кто виною и причиною тому, дол- женъ дать отвѣтъ Богу, ибо, не будь этого, все установилось бы над- лежащимъ образомъ и по хорошему, съ великою славою, прибыткомъ и несказанными выгодами короны Польской, что теперь, увы!, утра- чено даромъ и почти какъ бы намѣренно. Съ другой стороны, кто причиною опасной и страшной войны съ Турками? По своей ли волѣ панъ Стефанъ Потоцкій собралъ сильныя войска съ Каменца Подоль- скаго, вопреки короннымъ правамъ и всякой справедливости, и съ дру- гихъ украинныхъ замковъ сводилъ людей и погубилъ ихъ, а Рѣчь Посполитую вовлекъ въ опасность?..

Цѣна 30 копѣекъ съ пересылкой.

2007110332